

ks. Marcin Dąbrowski

***Komentarz do dokumentu Dykasterii Nauki Wiary
o domniemanych zjawiskach nadprzyrodzonych***

***Commentary on the document of the Dicastery for the Doctrine of the Faith
on alleged supernatural phenomena***

Summary

On May 17, 2024, the Dicastery for the Doctrine of the Faith published a document entitled: *Standards of conduct in discerning alleged supernatural phenomena*. He raises issues in the field of what theology calls private revelations. The Church has developed criteria by which it can be recognized whether an alleged revelation is authentic. The basic criterion is the compliance of its content with the truths of faith, i.e. compliance with the content of Public Revelation. The document in question is not ultimately about confirming the supernatural nature of a phenomenon, but about whether it has value from the point of view of private and popular piety and whether it has pastoral value, and therefore whether it should be supported, propagated and, consequently, developed. When looking for a justification for changing the approach to the assessment of alleged supernatural phenomena, attention should be paid to how much the world has changed over the last 40 years, especially when it comes to the flow of information. The Vatican document proposes six categories for assessing alleged supernatural phenomena. Among them, there is no category: "a given phenomenon is of a supernatural nature", but there is a statement that there are no obstacles to recognizing a given phenomenon as permissible from the point of view of theological correctness and from the point of view of pastoral benefits (*Nihil obstat* – 1). There is also a statement that a given phenomenon is not of a supernatural nature (*declaratio de non supernaturalitate* – 6), which in practice means that it cannot be developed and that measures must even be taken to combat it.

Key words: Revelation, private revelations, supernatural phenomena, discernment, piety

Dykasteria Nauki Wiary 17 maja 2024 roku opublikowała dokument zatytułowany: *Normy postępowania w rozeznawaniu domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych*. Poprzedni dokument podejmujący te kwestie został wydany w lutym 1978 roku, a więc jeszcze za pontyfikatu papieża Pawła VI. Ponieważ od tamtego czasu upłynął długi czas – ale przede wszystkim pod wieloma względami zmienił się świat – istniała nagła potrzeba, aby zaktualizować to, co zostało na temat rozeznawania domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych podane w tamtym dokumencie. Nie chodziło jednak tylko o aktualizację, gdyż pojawiły się także nowe czynniki, do których należało się odnieść.

1. Najnowszy dokument watykańskiej dykasterii podejmuje zagadnienia z zakresu tego, co teologia nazywa objawieniami prywatnymi

Według *Katechizmu Kościoła Katolickiego* istnieje Objawienie publiczne, zwane też nadprzyrodzonym lub historycznym (por. KKK 50-66). Pokrywa się ono z tym, co znajduje się w Biblii, ale jest również uzupełnione o Tradycję Kościoła, która strzeże i jednocześnie interpretuje owo Objawienie. Objawienie publiczne jest stałe, nie podlega zmianom. Jego zakończenie nastąpiło wraz ze śmiercią ostatniego apostoła, czyli św. Jana, około 100 roku. Oprócz Objawienia Publicznego istnieją także objawienia prywatne, które pojawiają się po zakończeniu tego pierwszego. Chodzi o objawienia Jezusa i Maryi poszczególnym osobom lub grupom osób: „W historii zdarzały się tak zwane objawienia prywatne; niektóre z nich zostały uznane przez autorytet Kościoła. Nie należą one jednak do depozytu wiary. Ich rolą nie jest «ulepszanie» czy «uzupełnianie» ostatecznego Objawienia Chrystusa, lecz pomoc w pełniejszym przeżywaniu go w jakiejś epoce historycznej. (...) Wiara chrześcijańska nie może przyjąć «objawień» zmierzających do przekroczenia czy poprawienia Objawienia, którego Chrystus jest wypełnieniem” (KKK 67). Tylko mniejszość z setek objawień prywatnych została zatwierdzona przez Kościół. Warto zauważyć, że w drugim tysiącleciu objawień prywatnych było znacznie więcej niż w pierwszym.

Kościół wypracował kryteria, dzięki którym można rozpoznać, czy rzekome objawienie jest autentyczne. Podstawowym kryterium jest zgodność jego treści z prawdami wiary, czyli zgodność z zawartością Objawienia Publicznego. Jeśli jakaś treść objawienia prywatnego zaprzecza treści Objawienia Publicznego, istnieje pewność, że to objawienie jest fałszywe.

Zgodnie z wytycznymi dokumentu Kongregacji Nauki Wiary z 1978 roku celem badania prawdziwości objawień prywatnych było udowodnienie, że mają one charakter nadprzyrodzony. W tym punkcie w najnowszym dokumencie nastąpiła zasadnicza zmiana w stosunku do poprzedniego. Nie chodzi docelowo o stwierdzenie nadprzyrodzoności, lecz o to, czy dane zjawisko ma wartość z punktu widzenia pobożności prywatnej i ludowej oraz czy ma wartość duszpasterską, a więc, czy należy je popierać, propagować i w konsekwencji rozwijać. Skuteczne zbadanie, czy dane zjawisko ma charakter nadprzyrodzony zajmuje bardzo dużo czasu. Zdarza się, że mijają dziesięciolecia, a nawet setki lat, i ciągle nie ma decyzji władz kościelnych, która rozstrzygałaby, czy jakieś zjawisko ma charakter nadprzyrodzony czy nie, gdyż nie ma wystarczających powodów, by je za takie uważać. Tymczasem ludzie zaangażowani w dane zjawisko – nie tylko odbiorcy rzekomych wizji, ale także osoby postronne – chcą wiedzieć, czy mogą wierzyć, w to, co jest podawane w tych objawieniach; czekają więc na oficjalną i ostateczną wypowiedź Kościoła. Tymczasem Kościół, jeśli nie ma pewności, nie może dać takiej odpowiedzi. Przedłużający się czas oczekiwania staje się dla wiernych okresem niepewności i narastających trudności w wierze, ale także konfliktów sumienia. Należy więc stwierdzić, że takie sytuacje, wcale nie rzadkie, stały się dla Dykasterii Nauki Wiary powodem, by zmienić podejście w kwestii oceny zjawisk o domniemanym charakterze nadprzyrodzonym.

Do tego problemu odniósł się prefekt Dykasterii Nauki Wiary, kard. Victor Manuel Fernandez, prezentując nowy dokument: „[a]by nie zwlekać dłużej z rozstrzygnięciem konkretnej sprawy dotyczącej wydarzenia o domniemanym nadprzyrodzonym pochodzeniu, Dykasteria zaproponowała ostatnio Ojcu Świętemu, aby zakończyć jej rozeznanie nie deklaracją *de supernaturalitate*, ale *Nihil obstat*, co pozwoliłoby biskupowi uzyskiwać korzyści duszpasterskie z tego

duchowego fenomenu. Taka deklaracja zostałaby wydana po dokonaniu oceny różnych owoców duchowych i duszpasterskich oraz stwierdzeniu braku znaczących krytycznych aspektów w tym wydarzeniu. Ojciec Święty uznał tę propozycję za «słuszne rozwiązanie»¹. Chodzi o zmianę podejścia. Dążenie do stwierdzenia, czy dane zjawisko ma charakter nadprzyrodzony nie jest w ogóle brane pod uwagę w najnowszym dokumencie. Większe kompetencje przyznaje się biskupowi miejsca, ponieważ to on jako pierwszy zmagą się z oceną jakiegoś zjawiska o możliwym podłożu nadprzyrodzonym oraz to on musi uporządkować kwestie kultu, jakie w związku z danym zjawiskiem pojawiają się na terenie podległym jego władzy. Zawsze trzeba się liczyć z takim scenariuszem, w którym nigdy nie dojdzie do stwierdzenia nadprzyrodzoności, ani też do jego wykluczenia. Nawet jeśli nie ma orzeczenia o nadprzyrodzoności, nie przeszkadza to, by w miejscu domniemanych objawień zbudować sanktuarium, rozwijać kult, prowadzić pielgrzymki. Do tego nie jest potrzebne stwierdzenie o nadprzyrodzoności jakiegoś fenomenu: „Większość sanktuariów – czytamy w omawianym dokumencie – które dziś są szczególnymi miejscami ludowej pobożności ludu Bożego, nigdy nie uzyskała podczas trwania wyrażającej się tam formy pobożności orzeczenia o nadprzyrodzoności faktów, które dały początek tego rodzaju formie pobożności. Lud Boży zmysłem wiary wyczuł, że istnieje tam działanie Ducha Świętego i nie pojawiły się żadne poważne elementy krytyczne, które wymagałyby interwencji pasterzy»². W tym fragmencie prefekt Dykasterii wskazuje na ważną kategorię teologiczną: zmysł wiary Ludu Bożego (łac. *sensus fidei fidelium*). Kategoria ta istniała w Kościele od początku. Jej istota polega na tym, że choć Urząd Nauczycielski w Kościele sprawują biskupi pod przewodnictwem papieża, to jednak nie czynią tego bez odniesienia do wiary wierzących ludzi świeckich, którzy mają jakieś wyczucie spraw Bożych, tym bardziej, jeśli mowa o ludziach głęboko żyjących wiarą, potwierdzających to częstym korzystaniem z sakramentów. Ich głosu nie można więc ignorować. Najlepszym przykładem są dogmaty maryjne, szczególnie Wniebowzięcia i niepokalanego poczęcia. Ludzie od pierwszych wieków chrześcijaństwa wierzyli w te prawdy. Dopiero jednak w XIX i XX wieku zostały one zdogmatyzowane, co można uznać za potwierdzenie wiary Ludu Bożego, ale też za odpowiedź na jego domaganie się, by te prawdy uroczyście potwierdzić. Nie chodziło o stwierdzenie czegoś nowego, lecz o potwierdzenie tego, w co ludzie od dawna wierzyli³.

2. Uzasadnienia zmiany podejścia w kwestii oceny domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych

Szukając uzasadnienia dla zmiany podejścia do kwestii oceny domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych, trzeba zwrócić uwagę na fakt, jak bardzo zmienił się świat na przestrzeni 40 lat, szczególnie jeśli chodzi o przepływ informacji. Pojawił się Internet, a wraz z nim w ostatnim dziesięcioleciu rozwinęły się media społecznościowe. To one w dużej mierze kształtują dziś obraz świata ludzi młodych. Mechanizm działania tych mediów polega na tzw. udostępnianiu. Skutkiem tego jest fakt, że za prawdziwe uznajemy to, co dostaniemy

¹ Dykasteria Nauki Wiary, „*Słuchając Ducha, który działa w ludzie wiernym Bogu*”. Normy postępowania w rozeznawaniu domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych. Prezentacja, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_dcf_doc_20240517_norme-fenomeni-soprannaturali_pl.html, dostęp online: 14.06.2024.

² Tamże.

³ Na ten temat zob. S.C. Napiórkowski, *Jak uprawiać teologię?*, Wrocław 1991, s. 138-139.

od własnych znajomych – autorytet naszych znajomych staje się kryterium prawdziwości informacji. Najważniejszym skutkiem powszechnego dostępu do Internetu i mediów społecznościowych jest natychmiastowy przepływ informacji. Dla interesującej nas problematyki nadprzyrodzonych zjawisk ma to takie znaczenie, że nie da się jakiegoś zjawiska ograniczyć tylko do jakiegoś regionu, np. miasta czy kraju. Informacje o zjawiskach nadprzyrodzonych rozchodzą się błyskawicznie, nie da się ich zatrzymać, czego skutkiem są 'pielgrzymki' do tych miejsc z wielu zakątków świata. Zjawisko o charakterze lokalnym szybko staje się fenomenem o zasięgu globalnym. Wydaje się więc sensowne, że nie można się skupiać tylko na czekaniu aż dojdzie do wydania orzeczenia przez władze kościelne, czy dane zjawisko jest nadprzyrodzone czy nie, gdyż zajmuje to wiele czasu. Zmiana podejścia polega na tym, że według najnowszego dokumentu watykańskiej Dykasterii, należy dać ludziom odpowiedź, czy mogą angażować się w dane zjawisko, niezależnie od faktu, czy jego źródło jest naturalne czy nadnaturalne. W epoce Internetu i mediów społecznościowych zwyczajnie nie można czekać zbyt długo, ale należy dać ludziom adekwatną odpowiedź, by nie mieli wyrzutów sumienia, gdy będą osobiście odnosili się do niewyjaśnionych objawień, wizji czy pism. Fenomen objawień w Medjugorje jest na gruncie europejskim najlepszym tego przykładem⁴.

3. Watykański dokument proponuje sześć kategorii oceny domniemych zjawisk nadprzyrodzonych

Wśród nich nie ma kategorii: „dane zjawisko ma charakter nadprzyrodzony”, natomiast jest stwierdzenie, że nie ma przeszkód, aby dane zjawisko uznać za dopuszczalne z punktu widzenia poprawności teologicznej oraz z punktu widzenia korzyści duszpasterskich (*Nihil obstat* – 1)⁵. Występuje także stwierdzenie, że dane zjawisko nie ma charakteru nadprzyrodzonego (*declaratio de non supernaturalitate* – 6), co w praktyce oznacza, że nie można go rozwijać, a nawet trzeba podjąć środki, by je zwalczać⁶. Pomiędzy tymi dwiema skrajnymi ocenami są jeszcze cztery oceny pośrednie. Jeśli pomimo pozytywnych znaków, dostrzega się jakieś niejasności i zamieszanie, które domagają się rozmów biskupa z odbiorcami danego zjawiska czy wyjaśnień doktrynalnych, Dykasteria proponuje kategorię *prae oculis habeatur* (2) – [należy o tym pamiętać]⁷. Z kolei, jeśli zjawisko jest rozpowszechnione i występują związane z nim duchowe owoce, a mimo tego, dostrzegalne są elementy krytyczne, Dykasteria proponuje kategorię *curatur* (3) – [czuwanie, badanie]; tu wymaga się od biskupa, aby nie zakazywał, ale jednocześnie by nie promował danego fenomenu⁸. Kategoria zwana *sub mandato* (4) – [pod kontrolą] dotyczy sytuacji, gdy zjawisko samo w sobie jest pozytywne, ale wokół niego pojawiają się jakieś niewłaściwe zachowania,

⁴ Objawienia te rozpoczęły się w 1981 roku i dopiero kilka lat temu stwierdzono, że nadprzyrodzony charakter ma tylko pierwsze siedem z nich (miały one miejsce od 24 czerwca do 3 lipca 1981 roku). Misja wysłannika papieskiego arcybiskupa Henryka Hosera miała rozstrzygnąć głównie fenomen kultu w tamtym miejscu i wielu pozytywnych owoców duszpasterskich, m. in. nawróceń i masowego korzystania ze spowiedzi i przyjmowania komunii świętej. Pozytywne duchowe owoce kultu, który tam występuje, i dzieł związanych z tym miejscem są wystarczającym dowodem, by uznać wartość tego zjawiska, nawet jeżeli nie można potwierdzić, że późniejsze objawienia są autentyczne.

⁵ Dykasteria Nauki Wiary, „*Śluchając Ducha...*”, dz. cyt., 17.

⁶ Tamże, 22.

⁷ Tamże, 18.

⁸ Tamże, 19.

na przykład, gdy ktoś próbuje wykorzystać je dla swoich osobistych czy grupowych celów⁹. Ostatnia z pośrednich kategorii między „nie ma przeszkód” a „dane zjawisko nie ma charakteru nadprzyrodzonego” to kategoria opisana jako *prohibitur et obstruatur* (5) – [należy blokować]; jest to sytuacja, gdy występują elementy pozytywne, ale przeważają negatywne. W takiej sytuacji biskup ma ogłosić, że nie należy angażować się w takie zjawisko i nie należy go promować¹⁰.

Podsumowanie

W celu przyspieszenia procedur mających wyjaśnić, czy dane zjawisko ma naprawdę charakter nadprzyrodzony Dykasteria Nauki Wiary opublikowała dokument, który zmienia podejście w kwestii metody dochodzenia do rozwiązania problematyki domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych. Nie chodzi już o oczekiwanie na wynik, w którym powinno dojść do stwierdzenia, czy przyczyna jakiegoś zdarzenia, na przykład objawienia, jest nadprzyrodzona czy naturalna. Chodzi o to, aby „nie gasić ducha” wśród wiernych, jeśli dane zdarzenie przynosi korzyści duchowe i duszpasterskie, takie jak nawrócenia, korzystanie z sakramentów, uwolnienie z nałogów. Jeśli jakieś zdarzenie powoduje takie efekty, należy je promować albo przynajmniej nie zabraniać. Na tym głównie skupia się najnowszy dokument Dykasterii Nauki Wiary, podając szczegółowe kryteria, dzięki którym można obiektywnie ocenić wartość danego zjawiska o przypuszczalnym charakterze nadprzyrodzonym.

Bibliografia

Dykasteria Nauki Wiary, „*Słuchając Ducha, który działa w ludzi wiernym Bogu*”. Normy postępowania w rozeznawaniu domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych. Prezentacja, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_dcf_doc_20240517_norme-fenomeni-soprannaturali_pl.html, dostęp online: 14.06.2024.

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002.

S.C. Napiórkowski, *Jak uprawiać teologię?*, Wrocław 1991.

Komentarz do dokumentu Dykasterii Nauki Wiary o domniemanych zjawiskach nadprzyrodzonych

Streszczenie

Dykasteria Nauki Wiary 17 maja 2024 roku opublikowała dokument zatytułowany: *Normy postępowania w rozeznawaniu domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych*. Podejmuje on zagadnienia z zakresu tego, co teologia nazywa objawieniami prywatnymi. Kościół wypracował kryteria, dzięki którym można rozpoznać, czy rzekome objawienie jest autentyczne. Podstawowym kryterium jest zgodność jego treści z prawdami wiary, czyli zgodność z zawartością Objawienia Publicznego. W omawianym dokumencie nie chodzi docelowo o stwierdzenie nadprzyrodzoności jakiegoś zjawiska, lecz o to, czy ma ono wartość z punktu widzenia pobożności prywatnej i ludowej oraz czy ma wartość duszpasterską, a więc, czy należy je popierać, propagować i w konsekwencji rozwijać. Szukając uzasadnienia dla zmiany podejścia do kwestii oceny domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych, trzeba zwrócić uwagę na fakt, jak bardzo zmienił się świat na przestrzeni 40 lat, szczególnie jeśli chodzi o przepływ informacji. Watykański dokument

⁹ Tamże, 20.

¹⁰ Tamże, 21.

proponuje sześć kategorii oceny domniemanych zjawisk nadprzyrodzonych. Wśród nich nie ma kategorii: „dane zjawisko ma charakter nadprzyrodzony”, natomiast jest stwierdzenie, że nie ma przeszkód, aby dane zjawisko uznać za dopuszczalne z punktu widzenia poprawności teologicznej oraz z punktu widzenia korzyści duszpasterskich (*Nihil obstat* – 1). Występuje także stwierdzenie, że dane zjawisko nie ma charakteru nadprzyrodzonego (*declaratio de non supernaturalitate* – 6), co w praktyce oznacza, że nie można go rozwijać, a nawet trzeba podjąć środki, by je zwalczać.

Słowa kluczowe: Objawienie, objawienia prywatne, zjawiska nadprzyrodzone, rozeznanie, pobożność

Ks. dr Marcin Dąbrowski – wykładowca teologii dogmatycznej w Instytucie Teologicznym w Radomiu przy Akademii Katolickiej w Warszawie

ks. Stanisław Łabendowicz

Wychowanie w katechezie do uczestnictwa we wspólnocie Kościoła

Education in catechesis for participation in the Church community

Summary

The motto of this year's pastoral year 2023/2024 is: *I participate in the community of the Church*, it is a call for catechesis, catechists and its participants to deeper understanding and active involvement in the life of the church community. This call reveals the truth that belonging to the Church means participating in God's life and His gifts. The Church community is a place where every baptized person experiences unity with God and other believers. It is a space in which everyone has equal dignity and subjectivity, which in turn imposes on them the obligation to care for the community dimension of the Church. The church becomes a "home" for believers – a place where spiritual life is realized in the context of community, strengthening the activity in preaching the Gospel. Through the sacraments of baptism and confirmation, believers become participants in the mission of Jesus Christ – as Priest, Prophet-Teacher and King. By experiencing the journey of faith, the Church community can become a true witness of God's love in the world and a place where the mission of proclaiming the message of Jesus Christ is built.

Key words: community, Church, participation, education, catechesis

Program duszpastersko-katechetyczny na rok 2023/2024 pod hasłem: *Uczestniczę we wspólnocie Kościoła*, stanowi wezwanie wierzących ku pogłębionemu zrozumieniu i aktywnemu zaangażowaniu w życie wspólnoty kościelnej. Wezwanie to stanowi zarówno symboliczny gest, jak i głęboką teologiczną prawdę, która przypomina, iż przynależność do Kościoła oznacza udział w Boskim